

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP HÀ NỘI

GIÁO TRÌNH
**TÀI CHÍNH
CÔNG**

NHÀ XUẤT BẢN THỐNG KÊ

LỜI NÓI ĐẦU

Hệ thống tài chính ở mỗi quốc gia ngày càng giữ vai trò quan trọng hơn trong sự phát triển của quốc gia đó. Mỗi khâu trong hệ thống tài chính giữ một nhiệm vụ cụ thể và đóng góp vào sự vững mạnh của hệ thống. Tài chính công là khâu tài chính có nhiều nét riêng, khác biệt với tài chính doanh nghiệp và tài chính hộ gia đình. Nét riêng đó thể hiện rõ ở bản chất, ở phương thức quản lý, ở chủ thể sở hữu, ở phương pháp và công cụ dùng trong quản lý tài chính công. Chính những khác biệt này tạo nên vai trò to lớn của tài chính công trong nền kinh tế, đặc biệt là tại những quốc gia có nền kinh tế định hướng xã hội chủ nghĩa như Việt Nam.

Để giúp bạn đọc và sinh viên chuyên ngành kinh tế tại Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội nhận thức rõ hơn về tài chính công, vai trò vị thế của nó trong quá trình phát triển kinh tế, chúng tôi biên soạn cuốn giáo trình "**Tài chính công**".

Cuốn giáo trình trình bày những vấn đề cơ bản nhất của tài chính công và quản lý tài chính công ở Việt Nam gắn với cơ chế quản lý kinh tế - xã hội của đất nước, như: Biểu hiện bên ngoài của tài chính công là các quỹ tiền tệ quốc gia, bản chất của tài chính công là mối quan hệ kinh tế giữa Nhà nước với các chủ thể khác, vai trò của tài chính công trong nền kinh tế... Giáo trình nêu rõ các khoản thu chi chủ yếu của ngân sách nhà nước Việt Nam, sự vận động của các dòng thu chi các quỹ như thế nào, thực tế việc quản lý và cân đối các khoản thu chi quỹ ra sao. Ngoài ra, giáo trình cũng trình bày những vấn đề về tín dụng nhà nước, nợ công và vấn đề cân đối ngân sách nhà nước, đồng thời cũng dành một chương để giới thiệu về các quỹ tài chính công ngoài quỹ ngân sách nhà nước.

Với cách trình bày sáng tạo, bao gồm nội dung chính và phần câu hỏi ôn tập, bài tập gắn với thực tiễn quản lý Tài chính công ở Việt Nam, giúp người đọc nhận thức rõ ràng và thực tế về lĩnh vực này, tập thể tác giả mong muốn cuốn sách sẽ là tài liệu tham khảo tốt cho việc học tập và nghiên cứu của sinh viên khối chuyên ngành kinh tế nói chung và tại Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội nói riêng.

Trong quá trình biên soạn, mặc dù đã có nhiều cố gắng song khó tránh khỏi thiếu sót, tập thể tác giả rất mong nhận được sự đóng góp ý kiến của độc giả để giáo trình ngày càng hoàn thiện hơn.

TẬP THỂ TÁC GIẢ

MỤC LỤC

	Trang
LỜI NÓI ĐẦU	3
CHƯƠNG 1: NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ TÀI CHÍNH CÔNG	11
1.1. Tài chính công	11
1.1.1. Khái niệm và đặc điểm.	11
1.1.2. Phân loại	14
1.1.3. Vai trò của Tài chính công trong hệ thống tài chính	16
1.2. Quản lý Tài chính công	18
1.2.1. Khái niệm	18
1.2.2. Nội dung của quản lý Tài chính công	19
1.2.3. Các công cụ quản lý Tài chính công	21
1.2.4. Các cơ quan quản lý Tài chính công	22
1.3. Những vấn đề cơ bản của ngân sách nhà nước	24
1.3.1. Bản chất của ngân sách nhà nước	24
1.3.2. Đặc điểm của ngân sách nhà nước	25
1.3.3. Chu trình ngân sách nhà nước	31
1.3.4. Tổ chức hệ thống ngân sách nhà nước	41
1.4. Quản lý quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	45
1.4.1. Những vấn đề chung về quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	45
1.4.2. Đặc điểm quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	45
1.4.3. Phân loại quỹ tài chính ngoài ngân sách nhà nước	46
1.4.4. Quản lý các quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	47

1.5. Tín dụng Nhà nước	48
1.5.1. Khái niệm	48
1.5.2. Vai trò của tín dụng Nhà nước.	49
1.5.3. Nội dung hoạt động của tín dụng Nhà nước.	51
CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP CHƯƠNG	52
CHƯƠNG 2: QUẢN LÝ THU NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	55
2.1. Thu ngân sách nhà nước	55
2.1.1. Khái niệm và các nhân tố tác động đến thu ngân sách nhà nước	55
2.1.2. Nội dung các khoản thu ngân sách nhà nước	56
2.1.3. Phân cấp nguồn thu	58
2.2. Quản lý thu thuế	61
2.2.1. Khái niệm và bản chất của thuế	61
2.2.2. Nội dung quản lý thu thuế ở Việt Nam	62
2.3. Quản lý thu phí và lệ phí thuộc ngân sách nhà nước	77
2.3.1. Một số vấn đề cơ bản về phí và lệ phí thuộc ngân sách nhà nước	77
2.3.2. Quản lý thu phí và lệ phí thuộc ngân sách nhà nước	81
2.3.3. Quản lý các khoản thu khác của ngân sách nhà nước	85
CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP CHƯƠNG	86
CHƯƠNG 3: QUẢN LÝ CHI ĐẦU TƯ PHÁT TRIỂN CỦA NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	91
3.1. Những vấn đề chung về chi đầu tư phát triển của ngân sách nhà nước	91
3.1.1. Khái niệm chi đầu tư phát triển của ngân sách nhà nước	91
3.1.2. Đặc điểm chi đầu tư phát triển của ngân sách nhà nước	93
3.1.3. Nội dung chi đầu tư phát triển của ngân sách nhà nước	95
3.2. Quản lý chi đầu tư xây dựng cơ bản của ngân sách nhà nước	97
3.2.1. Các dự án đầu tư thuộc đối tượng cấp phát vốn đầu tư xây dựng cơ bản	97

3.2.2. Các hình thức thực hiện đầu tư xây dựng cơ bản	97
3.2.3. Nguyên tắc quản lý, cấp phát vốn đầu tư xây dựng cơ bản của ngân sách nhà nước	98
3.2.4. Trình tự đầu tư	101
3.2.5. Điều kiện cấp phát thanh toán vốn đầu tư xây dựng cơ bản của ngân sách nhà nước	103
3.2.6. Quy trình quản lý vốn đầu tư xây dựng cơ bản của ngân sách Nhà nước	110
3.3. Quản lý chi đầu tư phát triển khác của ngân sách nhà nước	115
3.3.1. Quản lý chi đầu tư vốn cho các doanh nghiệp Nhà nước	115
3.3.2. Quản lý chi trợ cấp tài chính và trợ giá đối với doanh nghiệp	116
CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP CHƯƠNG	120
CHƯƠNG 4: QUẢN LÝ CHI THƯỜNG XUYÊN CỦA NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	124
4.1. Những vấn đề chung về chi thường xuyên của ngân sách nhà nước	124
4.1.1. Khái niệm chi thường xuyên của Ngân sách nhà nước	124
4.1.2. Đặc điểm chi thường xuyên của ngân sách nhà nước	125
4.1.3. Nội dung chi thường xuyên của ngân sách nhà nước	126
4.2. Các nguyên tắc quản lý chi thường xuyên của ngân sách nhà nước	132
4.2.1. Nguyên tắc quản lý theo dự toán	132
4.2.2. Nguyên tắc tiết kiệm, hiệu quả	133
4.2.3. Nguyên tắc chi trực tiếp qua Kho bạc Nhà nước	135
4.3. Tổ chức quản lý chi thường xuyên của ngân sách nhà nước	137
4.3.1. Xây dựng định mức chi	137
4.3.2. Lập dự toán chi thường xuyên của ngân sách nhà nước	141
4.3.3. Chấp hành dự toán chi thường xuyên của Ngân sách nhà nước	151
4.3.4. Quyết toán và kiểm toán các khoản chi thường xuyên của Ngân sách nhà nước	152
CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP CHƯƠNG	154

CHƯƠNG 5: TÔ CHỨC CÂN ĐỐI NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	158
5.1. Lý luận cơ bản về cân đối ngân sách nhà nước	158
5.1.1. Khái niệm cân đối ngân sách nhà nước	158
5.1.2. Các trạng thái của hoạt động thu chi ngân sách nhà nước	162
5.2. Bội chi ngân sách nhà nước	163
5.2.1. Nội dung kinh tế bội chi ngân sách nhà nước	165
5.2.2. Phân loại bội chi ngân sách nhà nước	167
5.2.3. Phân tích bội chi ngân sách nhà nước	168
5.2.4. Ảnh hưởng của bội chi ngân sách nhà nước đến nền kinh tế	170
5.2.5. Xử lý bội chi ngân sách nhà nước	173
5.3. Nợ công và quản lý nợ công	175
5.3.1. Những vấn đề lý luận cơ bản về nợ công, quản lý nợ công	176
5.3.2. Nội dung quản lý nợ công	177
5.3.3. Các cơ quan thực hiện nhiệm vụ, quyền hạn, chức năng quản lý nợ công	182
CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP CHƯƠNG	185
CHƯƠNG 6: QUỸ TÀI CHÍNH NHÀ NƯỚC NGOÀI NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	190
6.1. Khái niệm và đặc điểm của các quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	190
6.1.1. Khái niệm quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	190
6.1.2. Đặc điểm quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	193
6.2. Phân loại các quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	196
6.2.1. Theo mục đích sử dụng	196
6.2.2. Theo cấp quản lý	197

6.3. Quản lý quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	199
6.3.1. Một số nội dung cơ bản nhằm quản lý hiệu quả quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	199
6.3.2. Quản lý một số quỹ tài chính Nhà nước ngoài ngân sách nhà nước ở Việt Nam	200
CÂU HỎI ÔN TẬP CHƯƠNG	216
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	217

DANH MỤC BẢNG, HÌNH

	Trang
Hình 1.1. Sơ đồ minh họa chu trình quản lý ngân sách nhà nước khái quát	32
Hình 1.2. Sơ đồ chu trình quản lý ngân sách nhà nước qua các năm liên tiếp nhau	32
Hình 1.3. Sơ đồ quy trình lập dự toán ngân sách nhà nước ở Việt Nam	34
Hình 1.4. Sơ đồ phân cấp quản lý ngân sách nhà nước	44
Hình 2.1. Quy trình giao số kiểm tra, lập dự toán và giao dự toán chính thức	69
Hình 2.2. Quy trình nộp thuế trường hợp tự kê khai, nộp thuế	73
Hình 2.3. Quy trình nộp thuế trường hợp ấn định thuế	74
Hình 2.4. Quy trình thu nộp thuế trường hợp nộp trực tiếp cho cơ quan quản lý thuế	75
Hình 3.1. Quy trình quản lý vốn đầu tư	110
Bảng 2.1. Dự toán thu ngân sách nhà nước	65
Bảng 2.2. Thời hạn nộp hồ sơ kê khai các loại thuế	72
Bảng 3.1. Nguồn hình thành vốn đầu tư phát triển	92
Bảng 3.2. Phân loại dự án đầu tư xây dựng công trình	105
Bảng 4.1. Dự toán chi ngân sách nhà nước theo địa bàn	146
Bảng 5.1. Cân đối ngân sách nhà nước hàng năm	166
6.2. Phân loại các quỹ tài chính nhà nước ngoài ngân sách nhà nước	181
6.2.1. Theo mục đích sử dụng	181
6.2.2. Theo cấp quản lý	187